

Forskere trækker lod om indsats

Af: Kresta M. Sørensen, forskningsassistent, og seniorforsker Tine Rostgaard, SFI
11. december 2009 kl. 09:58

KRONIK: Hvilken forebyggende foranstaltning skal en familie have? Det afgøres ved en tilfældig lodtrækning, hvis familien siger ja til at deltage i SFI's effektstudie om udsatte børnefamilier.

Hvert år modtager 16.000 familier enten foranstaltningen 'hjemmehos' eller familiebehandling som forebyggende indsats. Men virker disse foranstaltninger efter hensigten?

Sagsbehandlerne på landets socialcentre vurderer meget forskelligt ud fra personlig viden og erfaring, og det betyder meget forskellige indsatser på tværs af kommunerne. Vi har derfor ikke systematisk viden om foranstaltningerne virker efter hensigten - såkaldt evidensbaseret viden.

SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd er derfor i gang med et forskningsprojekt, som skal skaffe evidensbaseret viden om effekten af de to forebyggende foranstaltninger. Projektet er det som man kalder et randomiseret kontrolleret forsøg (se boks længere nede til højre), og bygger på en tilfældig lodtrækning mellem de to foranstaltninger.

Hvorfor i alverden trækker vi lod, og er det ikke uetisk sådan at tildele en foranstaltning helt tilfældigt? Vi har skrevet denne artikel for at informere om grunden til, at man bruger lodtrækning og for at forklare, hvorfor vi mener, at det er etisk forsvarligt.

Ved at trække lod har vi nemlig mulighed for at sikre, at de to grupper af familier, der modtager henholdsvis hjemmehos og familiebehandling statistisk ligner hinanden, dvs. deres livssituation og problemer ligner også hinanden. Den eneste forskel er, at de vil komme til at få forskellig indsats. Dermed sikrer man sig også, at forskelle i effekterne mellem de to grupper alene skyldes indsatsen. Forskningsmæssigt er det den bedst mulige måde at sikre sig, at en evt. virkning af en indsats ikke skyldes andre ting, og det er derfor den metode, der bedst sikrer videnskabelig evidens - altså bevis.

Effektstudiet i praksis

Hvordan kommer lodtrækningen så til at foregå? SFI har kontaktet flere kommuner landet over og 8 har indtil videre sagt ja til at deltage. Når sagsbehandlerne § 50-undersøgelse peger på, at den pågældende familie har behov for at få enten hjemmehos eller familiebehandling, bliver familien spurgt om, de vil deltage i effektstudiet. Vi skal bruge 150 familier i alt.

Derefter trækker SFI lod om, hvilken af de to foranstaltninger familien skal modtage. Sagsbehandlerne

giver samtidig lidt baggrundsinformationer om familien og indholdet af behandlingen, hvilket behandles fuldt fortroligt. Så kan vi senere se, om det er den konkrete sammensætning af behandling, som giver en god effekt, og ikke kun om de er blevet tildelt den ene foranstaltning eller den anden. Vi bruger også baggrundsinformationerne om familierne til at se, om det er særlige typer familier, som har specielt god nytte af foranstaltningen.

Simpel sammenligning

Vi måler effekten af foranstaltningerne på basis af interview med familierne. Dvs. at det er familiens egen vurdering af, om de har fået det bedre eller værre, der er udslagsgivende. Man kunne også have valgt at tale med fx skolelæreren eller pædagogen i børnehaven, men vi interviewer familien, fordi vi bruger internationalt anerkendte screeningsredskaber, som er designet til at måle 'temperaturen' i familien.

Vi interviewer to gange og kan sammenligne familiesituationen før og efter indsatsen ud fra familiens besvarelse af spørgsmålene. Men vi spørger også både sagsbehandler og behandler, om de synes, at behandlingen har virket, og om hvordan forholdet har været mellem behandler og familie. Anden forskning peger på, at forholdet til dem kan have en stor indvirkning på resultatet.

Ændringer kan selvfølgelig skyldes mange forskellige faktorer - som at mor har fået arbejde eller bedsteforældrene flytter. Men eftersom behandlingerne er blevet givet på baggrund af lodtrækning, vil de to grupper af familier overordnet set stadig ligne hinanden. De vil derfor også statistisk set ændre sig på samme måde. Derfor vil de forskelle, som kommer frem efter de forebyggende indsatser, alt andet lige skyldes, at familierne har fået forskellig behandling. Og derfor kan effekten af de to foranstaltninger vurderes ud fra en relativ simpel sammenligning. Det er denne tankegang, som alle effektstudier bygger på.

Det etiske dilemma

Men kan man bare sådan trække lod om indsatsen overfor resourcesvage familier? Brugen af lodtrækning er ganske rigtigt en ny praksis inden for det sociale område i Danmark. Men i lande som Sverige og USA har man gennem længere tid benyttet denne type studier i forhold til at vurdere de sociale indsatser.

Det er klart, at der kan være etiske hindringer for at trække lod, fx ved yderst indgribende indsatser som anbringelser uden for hjemmet. Nogle indsatser er imidlertid ikke så indgribende, og man kan stille sig det spørgsmål, om det kan være mere uetisk ikke at undersøge sådanne foranstaltningers virkninger.

Samtidig viser vores interviews i kommunerne, at der er stor forskel på, hvordan foranstaltningerne bruges, og hvem der bliver visiteret til dem. Dette kan betyde, at det er lidt tilfældigt, om en familie modtager hjemmehos eller familiebehandling alt afhængigt af, fx hvilken kommune familien bor i. Man kan stille sig samme spørgsmål som ovenfor; om det ikke er mere uetisk, at den forebyggende indsats afhænger af den enkelte sagsbehandler eller den kommunale tilknytning, frem for en evidensbaseret viden om foranstaltningerne baseret på lodtrækningsforsøg, hvor alle familier vil modtage en indsats. Alternativet er, at vi fortsætter med en praksis, som vi ikke systematisk har undersøgt virkningen af.

Vi bliver klogere

Til forskel fra andre metoder brugt til at forske på det sociale område, er det ved effektstudiet muligt systematisk at konstatere, hvorvidt hjemmehos og familiebehandling har den tilsigtede effekt eller ej.

Men det er vigtigt at understrege, at et effektstudie ikke kan stå alene. Effektstudier fokuserer på de målbare fænomener. Det er ikke nødvendigvis de centrale fænomener i forhold til en given problemstilling. Derfor kan vi ikke med dette effektstudie tilskrive eksempelvis hjemmehos som værende den rette indsats i alle tilfælde.

Det, vi kan bruge effektstudiet til, er at få en evidensbaseret indsigt i, om denne foranstaltning virker i forhold til en given problemstilling i familien. Det gør det muligt at pege på, i hvilke tilfælde en given foranstaltning vil være egnet. Vi kan også pege på hvilke sammensætninger af indsatser, der har størst effekt, fx længde i forløbet eller forskellige kombinationer af terapi. Denne viden kan være en stor støtte i forhold til sagsbehandlerens vurderinger i de enkelte sager.

Resultaterne af effektstudiet forventes offentliggjort i marts 2011.

URL: <http://videnskab.dk/kultur-samfund/forskere-traekker-lod-om-indsats>

© Ophavsretten tilhører Videnskab.dk